

INGEBOEKT

Een Vonk-special rond zelfstandig leren zou niet compleet zijn zonder aangepaste recensies. Aangezien vooral Nederland al een aantal turbulente voorbereidingsjaren tot het (sinds 1 september jl. veralgemeend ingevoerde) Studiehuis-concept achter de rug heeft, mag u het alvast numerieke onevenwicht tussen de (in dit en volgend nummer) gerecenseerde literaturobijdragen uit het Noordelijke taalgebiedsdeel en die uit het Vlaamse Zuiden niet verbazen. Voor wie even achterop is geraakt, of terzake weliswaar wel de klok heeft horen luiden, maar niet zo gauw (meer) de klepel weet op te sporen: hoe zat dat nu weer met dat allengs spraakmakende Studiehuis van onze Noorderburen?

Wouter Brandt

Het Studiehuis: overzicht van de algemene principes

In *Lesgeven in het Studiehuis* (Veugelers & Zijlstra 1998) lezen we onder meer de volgende typering:

"Onder het Studiehuis wordt verstaan een inrichting van het onderwijs waarbij leerlingen zelfstandig leren leren. [...] De overheid kan het Studiehuis [...] niet voorschrijven, zij kan alleen aan scholen vragen om meer aandacht te besteden aan vaardigheden bij leerlingen. Wat betreft het Studiehuis kan de overheid wel voorwaarden scheppen die de scholen mogelijkheden bieden om zelf een Studiehuis in te richten. De belangrijkste voorwaarde is de vervanging van de lesstafel door een studielasttafel, [waarbij] per vak wordt aangegeven hoeveel uren leerlingen gemiddeld voor het vak moeten werken." (p. 14)

Hoofdstuk 1 uit *Vakken vullen in het studiehuis* (Ten Brinke e.a. 1998) geeft een erg duidelijk overzicht van de basisprincipes die aan het Studiehuis ten grondslag liggen. Ik vat ze even voor u samen; elders in dit Vonk-nummer bezondig ik mij voorts nog aan een persoonlijke appreciatie.

VAN ONDERWIJZEN NAAR BEVORDEREN VAN LEREN

Of: terwijl de school ooit gezien werd als een instituut waar les gegeven werd, ambieert het Studiehuis nu de omgeving te worden waar gestudeerd en geleerd wordt. Een heuse perspectiefwisseling dus, waar-

over al decennia lang gepalaverd is, maar die nu eindelijk in een concreet concept gegoten heet te zijn. Inherent aan dat omdenkmanoeuvre is de verander(en)de rol van de leraar: hij is niet langer de (nagenoeg exclusieve) wijsheidsbron waaruit de lerenden putten, doch maakt slechts deel uit van de *Studiehuis*-leeromgeving, die voorts nog bestaat uit het leermateriaal (waaronder het mediamateriaal: AV en ICT), de medeleerlingen en de buitenschoolse omgeving (waarvan de impact veel groter wordt dan voorheen op school). De didactische vertaling van bedoelde perspectiefwisseling annex omdenkmanoeuvre kan op vier manieren:

- (1) matiging van de instructietijd ten voordele van *actieve leeractiviteiten* van de leerlingen, die zelf op zoek gaan naar oplossingen voor problemen of naar antwoorden op (open) vragen; belangrijk hierbij is ook de zelfevaluatie van die zelfstandige leeractiviteit door de leerling;
- (2) doordacht benutten van de mogelijkheden voor de inrichting van een geschikte d.w.z. aangepaste *leeromgeving*: per leertraject selecteert de leraar-begeleider een zo 'krachtig' mogelijke (d.i. de lerende positief beïnvloedende) mix van diverse categorieën van leermateriaal (zie ook hoofdprincipe 2);
- (3) rekening houden met *verschillen tussen leerlingen* en hun leerstijlen: waar vroeger vooral gelet werd op afwijkingen qua intelligentie, inzet en belangstelling, komt daar nu bij het vermogen om zelfstandig en taakbereid te werken (verdere uitwerking: zie hoofdprincipe 2); hierbij is inzicht vanwege de leraar vereist in de verschillen in leerstijlen (cf. Vermunt; zie de

bijdrage van Peter Van Petegem & Sven De Maeyer in dit nummer), om zo nodig remediërend te kunnen bijschaven;

- (4) aandacht besteden aan *leren leren*: het leren met name van een nieuwe manier van leren – een vaardigheid die onontbeerlijk zal blijken bij het levenslang leren waaraan we geen van allen zullen ontkomen.

HET VORMEN VAN OPTIMAAL' ZELFSTANDIGE LEERLINGEN MET VOLDOENDE TAAKBEREIDHEID

Of: de lerende onverbiddeijk laten evolueren van een quasi-totale afhankelijkheid van de leerstofspuiende leraar naar het verantwoord(elijk) gebruik van een deels door de lerende zelf gecreëerde leeromgeving; geen abrupt gebeuren, wel een continuüm dat geleidelijk en gradueel doorlopen wordt. Twee didactische principes spelen hierbij:

- (1) bevorderen van *zelfstandigheid*, d.w.z. het kunnen maken van keuzen; concreet vertaald in leeractiviteiten als planning/organisatie van een taak, de keuze van één taak uit een ruimer pakket, de inhoudelijke aanpak van opgaven en opdrachten en de (zelf)evaluatie en -beoordeling van aanpak en resultaat;
- (2) bevorderen van *taakbereidheid*, d.w.z. de voortdurende wil opbrengend tot het uitvoeren van het schoolprogramma zonder dat de leraar-begeleider voortdurend controleert en sanctioneert.